

ВОКАЛ ЯК ЗАСІБ ПСИХОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ

Гринь Л.О., ст. викладач, аспірант

Запорізький національний університет

Стаття актуальна для розгляду в науковій сфері. Вона торкається як наукових, так і практичних аспектів. У статті розглядаються певні аспекти нервової системи та їх закономірності, засоби психорегуляції студентів з різними темпераментами за допомогою спеціальних індивідуально підібраних вокальних вправ.

Ключові слова: темперамент, вокально-технічні вправи, нервова система, музикотерапія.

Гринь Л.А. ВОКАЛ КАК СРЕДСТВО ПСИХОРЕГУЛЯЦИИ БУДУЩИХ АКТЕРОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ПОСТАНОВКЕ ГОЛОСА / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья актуальна для рассмотрения в научной сфере, затрагивает как научные, так и практические аспекты. В статье рассматриваются определенные аспекты нервной системы и ее закономерности, способы психорегуляции студентов с разными темпераментами с помощью специальных индивидуально подобранных вокальных упражнений.

Ключевые слова: темперамент, вокально-технические упражнения, нервная система, музыкотерапия.

Grinn L.O. VOCAL AS A RESOURCE FOR PSYCHO CORRECTION OF FUTURE ACTORS ON THE LESSONS OF POSING THE VOICE / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

An article is actually by consideration in the science sphere. This article touches science aspects and practical aspects. In article consider the ways of psycho correction for students with different temperaments by means of special vocal exercises.

Key words: temperament, vocal-technical exercises, nervous system, music therapy.

Ще з десяти років тому про ефективність лікування за допомогою мистецтва в нас ніхто не говорив. У той час як на Заході створювалися цілі асоціації музикотерапевтів, українські лікарі й педагоги лише інтуїтивно підходили до вирішення цієї проблеми. Тільки останнім часом і в нас музикотерапію визнали засобом не менш дієвим при лікуванні багатьох недуг – душевних і фізичних.

У наш час з'явилась реальна можливість наукового пояснення ряду явищ, що пов'язані із впливом музики, насамперед вокальним співом, на психічний стан людини, лікування його від складних хвороб. У деяких випадках спостерігається запровадження у вокальну педагогіку можливостей фізіології, психології, акустики та інших наук. Тому, на наш погляд, розглядання цієї теми дуже актуальне, оскільки завдяки музикотерапії встановлюється взаємозв'язок між вокальним мистецтвом та хворими людьми, з їх психологічними особливостями, фізіології тощо.

Аналіз проведеної науково-методичної літератури показав, що питанням музикотерапії приділяли увагу такі науковці та викладачі, як німецький психолог Клаус В.Фонель. Розроблений цілий ряд психологічних ігрових вправ; болгарські вчені медичного державного університету та центру культури - Давид Йєрохам, Андрій Ніколов, Цвітеліна Йосифова – розглядають такий аспект, як „Артистичні психосоціальні практики”, а також питання вокалотерапії; доктор мистецтвознавства Любов Кияновська досліджує проблематику психологічної та фізіологічної корекції людини засобами музики, арт- і мелотерапії; кандидат педагогічних наук Марія Швед багато років лікує хворих за допомогою мистецтва.

Мета нашої статті – показати, яким чином вокал може корегувати психіку людини, які конкретні прийоми та вправи викладач повинен застосовувати на заняттях з метою формування в студентів з різними темпераментами певних вокально-технічних навичок.

Кожен із студентів по-різному сприймає та виконує вказівки, пояснення та показ викладача, не всі однаково оцінюють свої досягнення та помічають недоліки. Деякі швидко засвоюють співочі навички, інші – повільно; одні студенти дуже уважні, зосереджені, інші – розгублені; одні – швидко запам'ятовують, інші – довго не можуть зрозуміти, що від них хочуть. Усе це, безумовно, відображається на результаті навчання.

Такі індивідуальні відмінності є відображенням не тільки умов навчання, а і особливостей протікання в студента ряду психічних процесів, які можна розділити на три групи:

1. Інтелектуальні процеси, що пов'язані із пізнавальною діяльністю.
2. Емоційні, що через співчуття виражають становлення людини до себе, до оточення та явищ.
3. Вольові процеси, які виражаються зусиллям, що направлене на досягнення свідомо поставлених перед собою задач.

Ці процеси не слід розглядати як щось відокремлене від фізіологічних процесів. І.Павлов вбачав у них фізіологічну основу психічних явищ. Доводячи умовно- рефлексорну природу психічних процесів,

І.Павлов наголошував на проблемі злиття суб'єктивного та об'єктивного, психічного та фізіологічного. Тому, правильно пояснити психічні процеси можна, використовуючи певні знання про нервові процеси та їхні закономірності.

У вокальній педагогіці спостерігається велика різниця між тим, як швидко відпрацьовуються вокальні навички, наскільки міцно вони закріплюються та в якому ступені досягають досконалості в різних студентів. Саме незначне вивчення цих особливостей призводить до висновку про те, що в основі індивідуальних розбіжностей знаходяться ті чи інші темпераменти.

Особливості темпераменту І.Павлов пояснює природними та успадкованими властивостями нервовими процесами, своєрідними поєднанням у кожному окремому випадку процесів збудження та гальмування – їх сили, врівноваженості та рухливості. Тому, тип нервової системи визначається співвідношенням цих властивостей.

Таблиця 1- Цей поділ на типи представлено в таблиці (за І.Павловим)

Тип нервової системи	Сильні типи			Слабкий тип
	Нестримний	Живий	Спокійний	
Сила	Сильний	Сильний	Сильний	Слабкий
Врівноваженість	Неврівноважений	Врівноважений	Врівноважений	Гальмований
Рухливість	Рухливий	Рухливий	Інертний	Інертний

Пояснюючи темперамент фізіологічними властивостями нервової системи, І.Павлов визначає темперамент як найзагальнішу характеристику окремої людини, він наголошує на тому, що „загальна характеристика нервової системи надає певний обрис всій діяльності кожного індивідуума”[2] .

Тип нервової системи – це вроджений вид нервової діяльності людини, який

змінюється в умовах особистого життя. Характер людини вміщує в собі ці типові риси, але вони не можуть бути серцевинними якостями характеру. Риси характеру залежать від впливу середовища, у якому розвивається організм. Це означає, що характер можна виховувати, а отже, при необхідних умовах і методах навчання можна покращити, або змінити необхідні для співу риси характеру.

Розподіляють чотири основні типи темпераменту людини: холеричний, сангвінічний, флегматичний та меланхолічний. Розглянемо ці типи стосовно їх значення в процесі навчання співу.

Х о л е р и к. У холерика емоційні переживання яскраво виражені, він відрізняється пристрасністю, запальністю. Холерику властиві велика активність та енергія, сміливість, ініціативність, емоційний підйом у роботі.

Холерик наділений великою емоційною збудженістю, яка відкладає значний відбиток на всю його діяльність. Оскільки в холерика процеси збудження переважають над процесами гальмування, то виховання його повинно мати два напрямки:

- 1) На перших етапах навчання репертуар не повинен вміщувати в собі емоційне збудження. Твори ліричного та епічного характеру в цьому випадку можуть бути дуже корисними.
- 2) Вокально-технічні вправи повинні мати сувору системність, а також мати дуже чіткий ритм. Це буде виховувати в студентів стриманість, закріплювати процеси гальмування. Тут слід використовувати гами за напрямком згори донизу, вузьке розташування інтервалів, мінорні тризвуки та гами, що сприяє відносно більшому спокою. Вправи в більш повільному темпі корисніші, ніж у швидкому.

Велику увагу в роботі зі студентами холеричного темпераменту слід приділяти їхнім публічним виступам. Такі студенти повинні виступати якомога частіше. У процесі виступів відпрацьовується той творчий спокій, без яких виконання не має художнього дійства.

С а н г в і н і к. Це життєрадісна людина, яка відрізняється великою рухливістю. Він відрізняється малою заглибленістю у свої особистісні переживання, увага його погано зосереджена, поспішно приймає рішення, мало над ними міркує. Він швидко забуває негаразди, печалі та радощі, образи. Цей тип дуже добре піддається вихованню та перевихованню, якщо його вдається зацікавити процесом навчання. Враховуючи особливості сангвініка, йому слід добирати такий навчальний матеріал, який підтримував би його зацікавленість у навчанні, доцільно його частіше оновлювати.

Сангвініку, як і холерику, на перших етапах навчання потрібно давати твори, які не мають великої емоційної насиченості. Вокально-технічні вправи бажано давати завжди в одній послідовності та розпочинати з однієї вправи. Це призводить до врівноваженості процесів збудженості та гальмування,

тренує студента у вокальній стійкості та зібраності. Не слід давати сангвініку вправи в дуже повільних темпах; при великій рухливості нервових процесів сангвініку важко гальмувати рух. Найбільш корисним буде такий темп, при якому студент повністю контролює весь процес співу, тобто всі вправи виспівуються та не „забовтуються”.

Ф л е г м а т и к. Флегматика характеризує перш за все слабкою емоційною збудженістю, рухи дуже повільні, його міміка одноманітна, невиразна, мовлення повільне. Флегматик довго та розважливо обмірковує подальші дії, прийняті рішення виконує спокійно та невідступно. Вони дуже працездатні люди, врівноважені в зовнішніх проявах своїх почуттів, хоча часто мають глибокі та сильні емоції. Флегматики виявляють серйозне ставлення до своїх обов'язків, досягають гарних результатів у роботі та добре піддаються вихованню та перевихованню.

Флегматикам добре вдаються твори ліричного світлого характеру, а тим, хто достатньо володіє вокальною технікою, слід добирати твори емоційно насичені. Якщо на початку навчання потрібно і корисно застосовувати повільні темпи для вправ, то в подальшому навчанні вокальні вправи потрібно підбирати в більш швидких темпах та з більш складною технікою виконання (пунктирний ритм, дикція, хроматизми тощо).

Флегматики дуже добре володіють собою під час публічних виступів, а в окремих випадках співають емоційніше та виразніше, ніж у класі.

М е л а н х о л і к. Цей тип називають ще слабким. Меланхолік має слабкі процеси збудження та гальмування. Емоційні переживання протікають у нього повільно, але відрізняються глибиною, накладаючи відбиток на весь стан особистості. Меланхолік тяжко переживає складнощі життя, вразливий, мало спілкується та часто мовчазний. Його почуття зовнішньо виражені дуже слабко, рухи – уповільнені, одноманітні, стримані. Рішення приймає довго, не рішуче, частіше пасивно.

Викладач повинен виявляти в роботі зі студентом-меланхоліками більшу чуйність, ніж зі студентами, що є власниками інших типів темпераменту, підбадьорювати його при невдачах, часто відмічати його успіхи та досягнення. Вокально-технічні вправи повинні бути суворо систематизовані. У зв'язку із слабкою виразністю меланхоліку слід добирати різноманітний матеріал, який би збуджував у нього яскраві емоції.

Розвивати емоційність у меланхоліків дуже складно і можна тільки до якогось моменту. Зробити з нього темпераментного виконавця не можливо. У роботі з ним доцільно приділяти увагу вокальній техніці, яка в якійсь мірі зможе компенсувати емоційну обмеженість.

Люди з різними типами темпераменту в різних умовах поведуть себе неоднаково. „...Людина слабого типу, яка потрапила в нові умови життя, стає розгубленим, а іншого нічим „не візьмеш”, - за будь-яких обставин, він діє згідно з даними умовами” – наголошував І.Павлов [2].

Вивчаючи студента, викладачу слід пам'ятати, що темпераменти в „чистому вигляді” зустрічаються рідко. Крім того „образ поведінки людини... обумовлений не тільки уродженими властивостями нервової системи, а і тим впливом, який надається під виховання та навчання особистості. І поряд із вказаними вище властивостями нервової системи безперервно виступає ще одна важлива властивість – найвища пластичність”[3].

Ця важлива думка І.Павлова зможе допомогти викладачу-вокалісту в знаходженні конкретних прийомів для виховання студентів з різними темпераментами.

Психологічні особливості людини найбільш яскраво проявляються в його характері.

Характер – це сукупність тих рис особистості, які загалом виражають його вчинки та поведінку. Виховання характеру є важливою стороною формування співака-актора. Викладач повинен направляти загальні життєві установи, світогляд, інтереси, моральні переконання, - все те, що висловлює індивідуально-психологічну особливість творчої особистості.

На початкових стадіях навчання виявлення з боку студента ініціативи, наполегливості не відіграє вирішальної ролі. Оскільки самостійність студента обмежена примітивними формами роботи, то організаційний початок зосереджується в руках викладача. На подальших етапах навчання, коли студент може і повинен працювати самостійно, ці риси характеру є дуже важливими. Тому, чим більше художніх творів вивчить студент, чим більше він подолає вокальних та технічних складнощів, тим багатшою стане його виконавча палітра.

Отже, розглядаючи деякі психологічні аспекти темпераменту людини, ми дійшли до висновку, що вокал може корегувати, тобто змінювати психіку людини. Вивчаючи психологічні особливості кожного студента, викладач-вокаліст повинен знати, яким чином проводити заняття для того, щоб студента налаштувати на професійний підхід з метою формування в студентів з різними темпераментами певних вокально-технічних навичок. На підставі цих знань викладач-вокаліст має можливість формувати в студента різноманітні вокальні навички за допомогою спеціальних індивідуально підібраних вокальних

вправ. Викладач повинен пам'ятати, що виховання характеру студента є важливою стороною формування співака-актора, а, отже, при необхідних умовах і методах навчання можна покращити або змінити необхідні для співу риси характеру, перш за все, індивідуально-психологічну особливість творчої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлов И.П. Полное собрание сочинений / Павлов И. – Т. III, кн. 2-я. – М. – Л.: изд. АН СССР, 1951– С.103.
2. Павловские клинические среды, т. II, – М. – Л.: изд. АН СССР, 1954. – 382 с.
3. Павлов И.П. Полное собрание сочинений/ Павлов И. – Т. III, кн. 2-я. – М.–Л.: изд. АН СССР, 1951.– С.269.
4. Дружинин В.И. Психология общих способностей / Дружинин В.И. – СПб.: Питер Ком., 1999. – 368 с.
5. Леонтьев А.А. Психология общения / Леонтьев А.А. – М.: Смысл, 1997. – № 2. - 365 с.
6. Ломов Б.Ф. Психологические проблемы деятельности в особых условиях / Ломов Б.Ф. – М.: Наука, 1985. – 232 с.
7. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки / Медушевский В.В. – М.: Музыка, 1976. – 97 с.
8. Костюк А.Г. Музыкальное восприятие как предмет комплексного исследования :[сб. ст./ Костюк А.Г.]. – К.: Муз.Украина, 1980. – 126 с.

УДК 37.036

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АРТ-ТЕРАПІЇ

Дутчак У.В., аспірант

Київський національний університет культури і мистецтв

Статтю присвячено аналізу критеріїв і рівнів професійної підготовки студентів мистецьких вищих навчальних закладів до естетичного виховання підлітків з використанням арт-терапії, а також аналізу результатів діагностики їхньої підготовки, на основі яких зроблено висновок про необхідність та доцільність впровадження в навчальний процес спецкурсу, що передбачає застосування арт-терапевтичних технологій.

Ключові слова: естетичне виховання, арт-терапія, професійна підготовка.

Дутчак У.В. ДИАГНОСТИКА УРОВНЕЙ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ИСКУССТВ К ЭСТЕТИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ ПОДРОСТКОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ АРТ-ТЕРАПИИ / Киевский национальный университет культуры и искусств, Украина.

Статью посвящено анализу критериев и уровней профессиональной подготовки студентов ВУЗов искусств к эстетическому воспитанию подростков с использованием арт-терапии, анализу результатов диагностики их подготовки, на основе которых сделано выводы о необходимости введения в учебный процесс спецкурса, в котором предусмотрено использование арт-терапевтических технологий.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, арт-терапия, профессиональная подготовка.

Dutchak U.V. THE DIAGNOSTICS OF READINESS OF STUDENTS OF ART HIGH EDUCATIONAL SCHOOLS FOR AESTHETIC UPBRINGING OF JUVENILES BY MEANS OF ART-THERAPIES / Kyiv national university of culture and arts, Ukraine.

The article is devoted to the analysis of the criterions and the levels of the professional training of students of art high educational schools for aesthetic upbringing of juveniles by means of art-therapies. The author drew a conclusion about the expedience of using of art-therapy-technologies in professional training of future teachers of aesthetic upbringing.

Key words: aesthetic upbringing, art-therapy, professional training.